

Nhìn lại việc thực hiện cơ chế tự chủ tại các đơn vị sự nghiệp thuộc Sở KH&CN Hà Tĩnh

ThS Nguyễn Văn Chung

Sở KH&CN Hà Tĩnh

Ngày 23/9/2013 UBND tỉnh Hà Tĩnh đã phê duyệt Đề án chuyển đổi tổ chức và hoạt động sang cơ chế tự chủ của 2 đơn vị sự nghiệp trực thuộc Sở Khoa học và Công nghệ (KH&CN) Hà Tĩnh¹. Sau hơn 6 năm triển khai thực hiện cơ chế tự chủ đã cho thấy hiệu quả và hướng đi phù hợp. Bài viết điểm lại quá trình triển khai và đưa ra một số đề xuất, kiến nghị. Qua đó giúp cho các đơn vị đang và sẽ chuyển đổi của Hà Tĩnh nói riêng, các tỉnh/thành phố khác trên cả nước nói chung có thể nghiên cứu, học tập để thực hiện chuyển đổi thành công.

Đặt vấn đề

Căn cứ vào các văn bản quy định và hướng dẫn của Chính phủ², Bộ KH&CN cùng các bộ, ngành có liên quan, UBND tỉnh Hà Tĩnh đã phê duyệt Đề án chuyển đổi tổ chức và hoạt động của 2 đơn vị sự nghiệp là: Trung tâm Ứng dụng tiến bộ KH&CN và Trung tâm Kỹ thuật Tiêu chuẩn Đo lường Chất lượng (TCĐLCL)

¹Quyết định số 2955/QĐ-UBND của UBND tỉnh ngày 23/9/2013 về việc phê duyệt đề án chuyển đổi tổ chức và hoạt động của Trung tâm Phân tích - Thử nghiệm - Hiệu chuẩn Hà Tĩnh (nay là Trung tâm Kỹ thuật TCĐLCL Hà Tĩnh); Quyết định số 2956/QĐ-UBND của UBND tỉnh ngày 23/9/2013 về việc phê duyệt đề án chuyển đổi tổ chức và hoạt động của Trung tâm Ứng dụng tiến bộ KH&CN.

²Nghị định 115/2005/NĐ-CP của Chính phủ (ngày 5/9/2005), nay được thay thế bằng Nghị định 54/2016/NĐ-CP của Chính phủ (ngày 14/6/2016).

Hà Tĩnh, trực thuộc Sở KH&CN Hà Tĩnh sang cơ chế tự chủ, tự chịu trách nhiệm (bắt đầu thực hiện từ ngày 23/9/2013). Sau hơn 6 năm tiên phong thực hiện cơ chế tự chủ, tự chịu trách nhiệm đối với các tổ chức KH&CN công lập, 2 đơn vị này đã đạt được những kết quả bước đầu, tích cực xây dựng được mô hình tổ chức, quản lý tương đối hiệu quả, có ý nghĩa thiết thực trong việc định hướng chính sách phát triển các đơn vị sự nghiệp công lập nói chung, và các đơn vị sự nghiệp KH&CN nói riêng. Là cán bộ tham mưu trực tiếp, chịu trách nhiệm theo dõi, đôn đốc các đơn vị thực hiện chuyển đổi sang cơ chế tự chủ, tác giả có một số đánh giá, tổng kết về các kết quả đạt được, đồng thời nêu lên những tồn tại, hạn chế cần khắc phục và đề xuất

một số giải pháp, nhiệm vụ trong thời gian tới.

Những kết quả bước đầu

Nhằm tạo cơ sở cho các đơn vị thực hiện cơ chế tự chủ, Sở KH&CN Hà Tĩnh đã tham mưu cho UBND tỉnh phê duyệt các dự án đầu tư nhằm nâng cao năng lực cho Trung tâm Ứng dụng tiến bộ KH&CN³ và Trung tâm Kỹ thuật TCĐLCL⁴ với tổng mức đầu tư lần lượt là 98,6 và 23,2 tỷ đồng. Các dự án đến nay đã hoàn thành và đưa vào khai thác, sử dụng có hiệu quả. Cả hai đơn vị đều được đầu tư trụ sở mới, các trang thiết bị thí nghiệm, nghiên

³Quyết định số 2021/QĐ-UBND ngày 7/5/2013 của UBND tỉnh Hà Tĩnh.

⁴Quyết định 4208/QĐ-UBND ngày 24/12/2013 của UBND tỉnh Hà Tĩnh.

cứu khoa học, thiết bị kỹ thuật tiêu chuẩn, đo lường, chất lượng đồng bộ, hiện đại so với các đơn vị sự nghiệp KH&CN trong khu vực Bắc Trung Bộ nói riêng, cả nước nói chung.

Đặc biệt, thông qua quá trình triển khai cơ chế tự chủ, 2 đơn vị đã tạo bước chuyển biến mạnh mẽ trong công tác tổ chức, quản lý đơn vị sự nghiệp công lập, từng bước tiếp cận tốt thị trường, nâng cao nguồn thu, giảm chi phí, tự trang trải kinh phí chi thường xuyên, cải thiện nguồn trích lập từ các quỹ phục vụ phúc lợi và phát triển đơn vị sự nghiệp.

Trong 6 năm tự chủ, Trung tâm Ứng dụng tiến bộ KH&CN đã triển khai thành công 6 đề tài/dự án KH&CN, gồm 2 đề tài cấp quốc gia, 2 đề tài cấp bộ, 2 dự án cấp tỉnh và 8 nhiệm vụ thường xuyên theo chức năng do Sở KH&CN Hà Tĩnh giao. Trên cơ sở đó, Trung tâm đã đào tạo nghề cho hơn 2.000 lao động nông thôn, tham gia tích cực vào quá trình chuyển giao ứng dụng tiến bộ KH&CN vào sản xuất nông nghiệp và xây dựng nông thôn mới. Đồng thời, tham mưu và triển khai có hiệu quả Đề án “Ứng dụng công nghệ sinh học vào sản xuất phân hữu cơ vi sinh giai đoạn 2014-2016 và định hướng đến năm 2020”⁵, cung cấp cho thị trường 270.912 gói chế phẩm

vi sinh Hatimic, giúp tiết kiệm hơn 130 tỷ đồng chi phí mua phân bón của các hộ nông dân. Nhờ đó, nguồn thu từ dịch vụ KH&CN của Trung tâm năm 2018 đã đạt hơn 5,6 tỷ đồng, gấp 1,6 lần so với năm 2014...

Trung tâm Kỹ thuật TCĐLCL cũng đã tiến hành các dịch vụ mới như: hỗ trợ ứng dụng năng lượng nguyên tử, kiểm định thiết bị X-quang, kiểm xạ, đánh giá an toàn các phòng chứa nguồn phóng xạ; kiểm định kỹ thuật an toàn lao động, cung ứng thiết bị đo; bảo dưỡng, thẩm định thiết bị... giúp nâng cao năng suất và cải thiện chất lượng, số lượng phương tiện đo được kiểm định năm 2018, tăng hơn 1,84 lần so với năm 2014⁶... Các hoạt động, dịch vụ mới đóng vai trò ngày càng quan trọng trong việc duy trì, phát triển đơn vị, góp phần tích cực vào công tác quản lý nhà nước trên các lĩnh vực. Thu nhập của đơn vị năm 2018 đạt trên 4,5 tỷ đồng, tổng doanh thu đạt gần 5,5 tỷ đồng, tăng 1,9 lần so với năm 2014 (trong đó doanh thu dịch vụ tăng hơn 2,5 lần so với năm 2014).

Việc trích lập các quỹ cũng được các trung tâm quan tâm thực hiện. Năm 2018, tổng số tiền trích lập các quỹ của Trung tâm Ứng dụng tiến bộ KH&CN và Trung tâm Kỹ thuật TCĐLCL lần

lượt là 885 và 813 triệu đồng, tăng 12 và 22 lần so với năm 2014.

Trong quá trình triển khai cơ chế tự chủ, tổ chức bộ máy, biên chế của các đơn vị đã được tinh gọn, chất lượng đội ngũ không ngừng được nâng cao. Cụ thể, giảm 1 phòng/đơn vị và giảm 3 vị trí lãnh đạo, quản lý đơn vị. Đặc biệt là, việc trả lương cho 20 biên chế được giao đều không dùng ngân sách nhà nước. Đội ngũ cán bộ của 2 trung tâm hiện có 5 thạc sỹ, 23 đại học (chiếm hơn 92%); 3 viên chức quản lý giữ ngạch chuyên viên chính và 1 viên chức giữ ngạch nghiên cứu viên chính. Bình quân thu nhập của người lao động tăng 25%/năm, tính đến hết năm 2018 tổng thu nhập của người lao động tăng trung bình hơn 1,8 lần so với năm 2014, thêm vào đó điều kiện làm việc không ngừng được cải thiện, giúp cán bộ viên chức, người lao động an tâm công tác và muốn gắn bó lâu dài với đơn vị.

Ngoài các hoạt động dịch vụ KH&CN, hai đơn vị sự nghiệp này còn thực hiện đầy đủ, đảm bảo hoàn thành tốt các nhiệm vụ phục vụ công tác quản lý nhà nước, cũng như nhiệm vụ chính trị của ngành. Đồng thời, tuân thủ nghiêm túc các quy định pháp luật hiện hành về kế toán, quản lý tài sản, nộp thuế, đóng bảo hiểm cho người lao động... Đây cũng là các đơn vị hình mẫu thực hiện tốt chủ trương cải cách tài chính công trong các đơn vị sự nghiệp công lập.

⁵Đề án được UBND tỉnh Hà Tĩnh phê duyệt theo Quyết định 1175/QĐ-UBND ngày 28/4/2014.

⁶Năm 2018 đơn vị kiểm định 37.668 phương tiện đo, cung cấp kết quả thử nghiệm, kết quả đo cho 6.850 mẫu, công trình.

Một số bài học kinh nghiệm

Đạt được những kết quả tích cực bước đầu nêu trên là nhờ sự kết hợp hài hòa giữa tầm nhìn, sự chia sẻ, quan tâm chỉ đạo kịp thời của cấp ủy, chính quyền cấp trên; sự hỗ trợ phù hợp về chính sách, nguồn lực của Nhà nước cùng quyết tâm, nỗ lực sáng tạo của chính các đơn vị thực hiện chuyển đổi. Qua đó thấy rằng, việc giao tự chủ về tài chính phải gắn liền với giao tự chủ về tổ chức, bộ máy, con người; yếu tố lựa chọn người lãnh đạo phù hợp, kết hợp làm tốt công tác tư tưởng cho người lao động tại các đơn vị tự chủ là cơ sở quan trọng để quá trình chuyển đổi sang cơ chế tự chủ thành công...

Tuy nhiên, bên cạnh những kết quả đạt được, quá trình triển khai thực hiện cơ chế tự chủ, tự chịu trách nhiệm của các đơn vị sự nghiệp KH&CN công lập vẫn còn gặp một số khó khăn, hạn chế:

Thứ nhất, nhận thức của một số bộ phận cấp ủy, chính quyền, đơn vị và người lao động về cơ chế tự chủ chưa thật sự đầy đủ; tư duy sáng tạo và kỹ năng tiếp cận thị trường của đội ngũ cán bộ viên chức, người lao động vẫn còn hạn chế; người dân, doanh nghiệp chưa có thói quen chi trả công lao động cho các nhà khoa học.

Thứ hai, tổ chức KH&CN công lập tự bảo đảm chi thường xuyên, hàng năm không sử dụng ngân sách nhà nước để chi tiền lương

nhưng lại bị hạn chế việc trích lập quỹ thu nhập tăng thêm (không quá 3 lần quỹ tiền lương ngạch, bậc⁷). Vì thế, các tổ chức KH&CN công lập gặp khó khăn trong việc thu hút, giữ chân đội ngũ nhân lực chất lượng cao.

Thứ ba, đối với các đơn vị tự chủ thì nội dung chi tiền lương, tiền công, tiền chi hoạt động bộ máy không được dự toán trong kinh phí thực hiện nhiệm vụ thường xuyên theo chức năng⁸, điều này khiến các tổ chức thực hiện các nhiệm vụ phục vụ công tác quản lý nhà nước gặp nhiều khó khăn. Bên cạnh đó, còn chưa có hướng dẫn chi tiết về việc vận dụng cơ chế tài chính như doanh nghiệp, khiến các đơn vị chưa thể triển khai một số hoạt động như góp vốn, liên doanh, liên kết, vay vốn, thế chấp tài sản...

Thứ tư, thủ trưởng các đơn vị được giao tự chủ chưa thực sự được trao toàn quyền trong việc tuyển dụng, bố trí lao động thuộc đơn vị quản lý. Một số lao động được tuyển dụng từ trước khi chuyển đổi còn hạn chế về trình độ, năng lực nên việc sắp xếp, bố trí, đào tạo lại gặp khó khăn.

Thời gian tới, Sở KH&CN Hà Tĩnh sẽ tích cực tham mưu cho UBND tỉnh, Bộ KH&CN tiếp tục chỉ đạo đẩy mạnh triển khai thực

hiện cơ chế tự chủ đối với các tổ chức KH&CN công lập nói riêng, đơn vị sự nghiệp công lập nói chung. Cụ thể, sẽ tham mưu các cơ chế chính sách thiết thực để hỗ trợ các tổ chức KH&CN chuyển sang tự chủ bảo đảm chi thường xuyên và chi đầu tư; khuyến khích các đơn vị đủ điều kiện chuyển đổi thành doanh nghiệp KH&CN, công ty cổ phần. Đồng thời, rà soát tổng thể các văn bản pháp lý liên quan, kiến nghị điều chỉnh những điểm chưa phù hợp, bổ sung những quy định còn thiếu nhằm đẩy nhanh quá trình chuyển đổi sang tự chủ của các đơn vị sự nghiệp KH&CN công lập. Từ kinh nghiệm chuyển đổi của 2 đơn vị sự nghiệp KH&CN công lập trực thuộc Sở KH&CN Hà Tĩnh tin rằng, với sự hỗ trợ, chỉ đạo sát sao của Lãnh đạo Bộ KH&CN, Lãnh đạo UBND các tỉnh/thành phố, sự sáng tạo và phối hợp chặt chẽ của các sở, ngành, doanh nghiệp, thời gian tới sẽ có thêm nhiều tổ chức KH&CN tự chủ thành công theo chủ trương của Nhà nước, giúp tạo ra một hệ thống tổ chức KH&CN vững chắc, đáp ứng hiệu quả yêu cầu phát triển và hội nhập của nền kinh tế ở các địa phương nói riêng, cả nước nói chung

⁷Điều 8, Nghị định 54/2016/NĐ-CP ngày 14/6/2016 của Chính phủ quy định cơ chế tự chủ của tổ chức KH&CN công lập.

⁸Điều 6, Thông tư 90/2017/TT-BTC ngày 30/8/2017 quy định việc thực hiện cơ chế tự chủ tài chính đối với tổ chức KH&CN công lập.